

Kooperatív és interaktív tanulás szemináriumokon és előadásokon 2.

Oktatásmódszertani képzési tananyag

Készítette: Szabó Éva

2018. november

Jelen kiadvány „A felsőoktatás hozzáférhetőségének javítása, komplex, fenntartható tanulástámogatási környezet kialakítása, az oktatás innovatív megújítása az ELTE telephelyein” projekt keretében készült.

Projekt azonosítószáma: EFOP-3.4.3.-16-2016-00011

Kedvezményezett: Eötvös Loránd Tudományegyetem

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Strukturális és Beruházási Alapok társfinanszírozásával valósul meg.

Az interaktivitás és a kooperatív tanulás jelentősége a felsőoktatásban

„...egyes tanárok folyton...ugyanazt adják elő.” „A magyar nemzet nem használhat olyan egyetemi tanárt, aki a katedra magasságaiból elszavalja, elmondja vagy elmotyogja a maga tudományát, egyébként az ifjúsággal nem törődik, s azután ismeretlen tömegeket levizsgáztat” (Klebelsberg Kunó, 1928)

Idézi: Ladányi Andor: Klebelsberg felsőoktatási politikája. Argumentum Kiadó, 2000, 108., 110. o.

Bevezetés

Francis Fukuyama, a híres politikai közgazdász és író egy 2014-es könyvében rámutat, hogy az állam legfontosabb funkcióit betöltő intézmények gyakran annyira mozdulatlanok és rögzítettek, hogy nem mindig tudnak alkalmazkodni a külső környezet változásaira. (Bates, 2015, p.96)

Vajon igaz-e ez a feltevés az egyetem intézményére és az ott folyó oktatásra, amelynek módszerei látszólag nagyon keveset változtak az utóbbi évtizedekben, vagy akár az utóbbi évszázadokban?

A képzés összeállításakor arra kerestük a választ, hogy miért fontos ez a fajta változás, és hogyan segíthetjük a hallgatók eredményesebb tudáselsajátítását a tanulással kapcsolatos újabb eredmények és tapasztalatok figyelembevételével.

Az OECD 2010-ben, a tanulás természetéről készült kutatási összefoglalója (Dumont és tsai., 2010) szerint a 20. században a tanulás elmélete fontos változásokon ment keresztül. Manapság a meghatározó koncepció a „társadalmi konstruktivista” szemlélet, amelyben a tanulás lényegi eleme a társadalmi kontextus, és maga a tanulás másokkal aktív együttműködésben jön létre. Ebben az értelmezésben a tanulási környezetek konstruktívak, és önszabályozóak, a tanulási folyamat pedig gyakran kollaboratív (3. o.)

A fent említett kutatás, amely egy éveken át tartó projekt eredményeként született meg, amelynek legfőbb célja volt, hogy a tanítás gyakorlatára gyakoroljon hatást, a tanulás 7 legfontosabb elvét a következőképpen azonosította:

1. A tanuló a középpontban
2. A tanulás társas jellege (kooperativitás, kollaboratív tanulás)

3. Az érzelmek szerves részei a tanulásnak
4. Az egyéni különbségek felismerése
5. A diákok kapacitásának felismerése (kihívás, de nem túlterhelés)
6. A tanulási folyamat értékelése
7. „vízszintes” kapcsolódások kiépítése (nem csak hierarchikusan egymásra épülő, hanem tantárgyakon, területeken átívelő tudás)

Bár ezek az alapelvek elsősorban az alap- és középfokú oktatásra vonatkozóan fogalmazódnak meg, a felsőoktatásra éppúgy alkalmazhatóak, és alkalmasak arra, hogy céljaink meghatározó elemei legyenek.

A képzés második részében leírt feladatok szaktól és diszciplínától függetlenül olyan, az interaktív előadások megtervezéséhez és megtartásához kapcsolódó ötleteket tartalmaznak, amelyek a fenti elvek valamelyikét illusztrálják.

A képzés első része az interaktív szemináriumokon alkalmazható technikákkal foglalkozott. Az ezt követő második, 5 órás képzés az interaktív előadásokról szól. Ez, csak úgy, mint az első képzés, három elkülöníthető egységre tagolódik.

Az képzés második részének az első egysége lehetőséget ad arra, hogy a képzés résztvevői megosszák egymással az interaktív előadásokról szerzett tudásukat és tapasztalataikat, majd egy interaktív előadás meghallgatása, és az abban való aktív részvétel után elemezzék annak legfontosabb jellemzőit. A második egység az interaktív előadások megtervezésével, és az ahhoz szükséges 'összetevőkkel' foglalkozik. A harmadik egység a saját gyakorlat elemzésére épül, és abban segíti a résztvevőket, hogy konkrét ötleteket fogalmazzanak meg saját előadói gyakorlatuk interaktívabbá tételéhez.

Források

Bates, A.W. (2015) [*Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning*](#) Vancouver BC: Tony Bates Associates

Fukuyama, F. (2014) *Political Order and Political Decay: From the Industrial Revolution to the Globalisation of Democracy* New York: Farrar Strauss and Giroux

Dumont, H., D. Istance and F. Benavides (eds.) (2010), *The Nature of Learning: Using Research to Inspire Practice*, Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Paris.
<http://www.oecd.org/education/ceri/50300814.pdf>

A képzés beosztása:

Megnevezés (cél)	Munkaforma	Anyagok	Időbeosztás
1.Bevezetés (Bemelegítés, ismerkedés)			
1.1 Miért jöttem? Bemutakozás, elvárások összegyűjtése	egyéni és csoportos	laptop, projektor, internet okostelefonok	10 perc
1.2 Háromszög játék	egyéni, páros és csoportos	papír háromszög hajtogatáshoz	15 perc
1.3 Véleményvonal - Tapasztalatok megosztása	csoportos		10 perc
1.4 Ideális tanulási környezet és előadások – asszociációs játék	egyéni és csoportos	laptop, projektor, internet, okostelefonok	10 perc
1.5 Milyen egy interaktív előadás? 'Demo' interaktív előadás az előadások történetéről	frontális, páros, kis csoportos	laptop, projektor	20 perc
1. 6 Reflexió – az interaktív előadás módszerei	egyéni, páros és csoportos		25 perc
Szünet			
2. Interaktív előadások tervezése			
2.1 Mi volt szá- momra megragadó az első részben?	egyéni, páros és csoportos		10 perc
2.2 Problémák és aggodalmak az előadások és prezentációk	egyéni és csoportos	post it, tábla	10 perc

megtartásával kapcsolatban			
2.3 Az előadás megtervezése lépésről lépésre	egyéni és csoportos	feladatlap lyukas szöveggel (1. számú melléklet, 2. számú melléklet)	5 perc
2.4 Egy interaktív előadás összetevői	egyéni, páros és csoportos	feladatlap (3. számú mellék-	25 perc
		let), laptop, projektor, internet (videók)	
2.5 Mi volt számomra érdekes? Mi volt számomra kevésbé releváns?	egyéni és csoportos	kétféle színű papírok	10 perc
2.6 Előadások, prezentációk értékelése	páros és csoportos	értékelő szempontsor (4. számú melléklet)	20 perc
2.7 Előadás a semmiről - A módszereken túl a tartalom fontossága	egyéni és csoportos	laptop, projektor, internet (videó)	10 perc
Szünet			
3. Mit viszek el magammal? (jó tanácsok, ötletek megosztása, öszszegzés)			
3.1. Jellemző rám?	egyéni és csoportos	feladatlap (5. számú melléklet)	10 perc
3.2 Galéria – mit viszek el magammal?	páros és csoportos	technikák neve papírokon	25 perc
3.3 A képzés zárása	egyéni és csoportos	korábban megírt post-it papírok problémákkal és aggodalmakkal	10 perc

Feladatok

1.Bevezetés (Bemelegítés, ismerkedés)

Tanulási egység neve	1.1 Miért jöttem?
Tanulási egység célja	Az elvárások összegyűjtése, felmérése a képzéssel kapcsolatban
Idő	10 perc
Feladat/Instrukció	A résztvevők röviden megfogalmazzák a képzéssel kapcsolatos elvárásaikat, majd szavakat/mondatokat írnak okostelefonjaik segítségével a menti.com megfelelő oldalára, melyek összefoglalják ezeket az elvárásokat. A képző, aki előzetesen létrehozott a csoportnak egy oldalt a mentimeter.com oldalon, szófelhőben megmutatja a csoport elvárásait.
Megbeszélés	A megbeszélés során összefoglaljuk, hogy mennyire térnek el, illetve hasonlítanak az elvárások. és reflektálunk a leggyakrabban előforduló szavakra.
Forrás/segédanyag	laptop, projektor, internet (mentimeter), okostelefonok

Tanulási egység neve	1.2 Háromszög játék
Tanulási egység célja	Ismerkedés, a résztvevők szakmai hátterének megismerése, betekintés néhány személyes élménybe, a 'csoport élmény' kialakítása
Idő	15 perc
Feladat/Instrukció	A résztvevők A4-es papírból háromszöget hajtogatnak. A háromszög egyik oldalára ráírják néhány kulcsszóban, hogy hol tanítanak és mit. A háromszög második oldalára ráírnak egy szót, amivel megnevezik a kedvenc helyüket. A háromszög harmadik oldalára ráírják egy szóban az egyik fő vágyukat. Párokban vagy kis csoportokban megosztják egymással a háromszögeiket, majd bemutatják egymást a csoport többi tagjának.

Megbeszélés	A megbeszélés során a résztvevők összefoglalják, hogy mi a közös a szakmai hátterükben, és milyen hasonlóságok mutatkoznak meg a személyes élményeikben.
Forrás/segédanyag	papír háromszög hajtogatáshoz

Tanulási egység neve	1.3. Véleményvonal
Tanulási egység célja	Vélemények és tapasztalatok megosztása.
Idő	10 perc
Feladat/Instrukció	A résztvevők elképzelnek egy vonalat, mely keresztbe fut a termen. Az elképzelt vonal egyik vége a 'teljesen egyetérték', a másik vég pedig az 'egyáltalán nem értek egyet' jelentéssel bír. A képző állításokat olvas fel, a résztvevők pedig az állításokra való reakciójuk szerint állnak a vonal különböző pontjaira. A résztvevők minden egyes állítás felolvasása után közösen megnézik, hogy ki melyik pontján áll a véleményvonalnak, majd a csoport közösen megbeszéli a lehetséges indokokat.
Megbeszélés	A megbeszélés során a résztvevők és a képző megbeszéli az egyéni indokokat, és közösen elemezik, hogy milyen 'csomópontok' alakultak ki a véleményvonalon. Utána röviden áttekintik a csomópontokra jellemző indokokat.
Forrás/segédanyag	

Tanulási egység neve	1.4 Az ideális tanulási környezet és az előadások – asszociációs játék
Tanulási egység célja	A résztvevők első asszociációinak összegyűjtése, és annak elemzése, hogy melyek a leggyakrabban előforduló asszociációk az ideális tanulási környezettel és az előadásokkal kapcsolatban.
Idő	10 perc
Feladat/Instrukció	A képző megkéri a résztvevőket, hogy írják le azt a három szót, mely először eszükbe jut, amikor az 'ideális tanulási környezetre' gondolnak. A résztvevők

	okostelefonjaik segítségével beírják a menti.com oldal megfelelő oldalára a három szót, a képző pedig szófelhőt készít belőlük. Utána ugyanezt megismétlik, de ezúttal a résztvevők az 'előadás' szóra asszociálnak három további szót. A képző újabb szófelhőt készít.
Megbeszélés	A résztvevők összehasonlítják a két szófelhőt, és elemzik a hasonlóságokat és a különbségeket.
Forrás/segédanyag	laptop, projektor, internet (mentimeter), okostelefonok

Tanulási egység neve	1.5 Milyen egy interaktív előadás? 'Demo' interaktív előadás az előadások történetéről
Tanulási egység célja	Annak bemutatása, hogy milyen módszerekkel lehet egy előadást interaktívvá tenni.
Idő	20 perc
Feladat/Instrukció	A képző az előadás történetéről tart előadást. A résztvevők, akik az előadás közönsége, hallgatják azt és részt vesznek a feladatokban.
Megbeszélés	Az interaktív előadás megbeszélése különböző szempontok alapján történik, melyeknek a leírását az <i>1. 6 Reflexió – az interaktív előadás módszerei</i> részben lehet elolvasni.
Forrás/segédanyag	laptop, projektor

Tanulási egység neve	1. 6 Reflexió – az interaktív előadás módszerei
Tanulási egység célja	A képző által bemutatott interaktív előadás elemzése, a módszerek megbeszélése, és annak átgondolása, hogy a bemutatott módszerek közül melyek alkalmazhatóak sikeresen a résztvevők előadásain
Idő	25 perc

Feladat/Instrukció	A résztvevők egyénileg összegyűjtik a bemutatott interaktív előadás olyan elemeit, melyek nem találhatók meg egy 'hagyományos' előadásban.
	Utána a résztvevők egyénileg átgondolják, majd párban megbeszélik, hogy a látottak közül mely módszereket tudnák saját előadásaikban használni, és véleményüket megindokolják
Megbeszélés	A megbeszélés során a résztvevők megosztják megfigyeléseiket és véleményüket a csoporttal, és reflektálnak egymás megfigyeléseire és véleményére.
Forrás/segédanyag	

2. Interaktív előadások tervezése

Tanulási egység neve	2.1 Mi volt számomra megragadó az első részben?
Tanulási egység célja	Visszatekintés az első részre és egy fontos gondolat megfogalmazása
Idő	10 perc
Feladat/Instrukció	A résztvevők visszatekintenek a képzés első részére, és megfogalmaznak maguknak egy gondolatot, mely abból számukra fontos. Gondolataikat először párban, majd az egész csoport előtt megosztják.
Megbeszélés	A megbeszélés során a résztvevők röviden reflektálnak egymás gondolataira, a hasonlóságokra és a különbségekre.
Forrás/segédanyag	

Tanulási egység neve	2.2 Problémák és aggodalmak az előadások és prezentációk megtartásával kapcsolatban
----------------------	---

Tanulási egység célja	A leggyakoribb problémák összegyűjtése
Idő	10 perc
Feladat/Instrukció	A résztvevők post-it papírokra ráírják azokat a problémákat, melyeket gyakran tapasztalnak/tapasztaltak
	előadásaik és prezentációik tervezése és megvalósítása kapcsán. A post-it papírokat összegyűjtik, felteszik a táblára és közösen átnézik azokat.
Megbeszélés	A megbeszélés során a résztvevők áttekintik, hogy milyen gyakori problémák és aggodalmak fordulnak elő, összegyűjtik a leggyakoribbakat, és elemzik a problémák és aggodalmak lehetséges okait.
Forrás/segédanyag	post-it, tábla

Tanulási egység neve	2.3 Az előadás megtervezése lépésről lépésre
Tanulási egység célja	Az előadás tervezés legfontosabb lépéseinek összegyűjtése lyukas szöveg segítségével
Idő	5 perc
Feladat/Instrukció	A résztvevők kitöltik a lyukas szöveget a hiányzó szavakkal. Ezek az előadás tervezés legfontosabb lépéseit jelölik. Megoldásaikat közösen ellenőrzik.
Megbeszélés	A megbeszélés során a résztvevők összehasonlítják a megoldásaikat, és a javítókulcs segítségével ellenőrzik azokat. A következő lépésben megbeszélik, hogy milyen további fontos 'összetevőket' javasolnak
Forrás/segédanyag	1. számú melléklet: Az előadás megtervezése lépésről lépésre. Lyukas szöveg 2. számú melléklet: Az előadás megtervezése lépésről lépésre. Lyukas szöveg - megoldásokkal

Tanulási egység neve	2.4 Egy interaktív előadás összetevői
Tanulási egység célja	Az előző feladatlapon (1. számú melléklet) hiányzó szavak formájában megjelenő összetevők részletes áttekintése kérdések segítségével és rövid videók alapján
Idő	25 perc
Feladat/Instrukció	A résztvevők a feladatlapon (3. számú melléklet) található kérdések segítségével átgondolják, hogy hogyan érdemes egy interaktív előadást megtervezni. A 'Kezdés' címszónál a képző rövid videó részleteket mutat, melyek például szolgálhatnak egy előadás kezdésének megtervezéséhez.
Megbeszélés	A résztvevők egyénileg átgondolják válaszaikat a kérdésekre, majd a csoport együtt megbeszéli azokat. Átgondolják és megbeszélik, hogy a saját kontextusukban hogyan lehetne az egyes összetevőket alkalmazni, mikor egy interaktív előadást terveznek. A videón bemutatott előadás és prezentáció kezdéseket egy 5-ös skálán értékelik aszerint, hogy mennyiben érzik a saját kontextusukban elképzelhetőnek és hatékonynak az adott kezdést.
Forrás/segédanyag	3. számú melléklet: Egy interaktív előadás összetevői, laptop, projektor, internet, videók (TED talks)

Tanulási egység neve	2.5 Mi volt számomra érdekes? Mi volt számomra kevésbé releváns?
Tanulási egység célja	Levezetés, visszatekintés frissítő gyakorlatokkal
Idő	10 perc
Feladat/Instrukció	A résztvevők felírnak egy papírra egy számukra érdekes gondolatot a 2. részben megbeszéltekből. Egy másik színű papírra felírnak egy olyan gondolatot, melyet nem találtak relevánsnak a saját tanítási helyzetükben. A papírokat beteszik egy zsákba, s onnan egyenként kihúzzák és felolvassák őket. Akik kedvet éreznek hozzá, reflektálnak papírokra írt gondolatokra.

Megbeszélés	A résztvevők elgondolkoznak, és reflektálnak a zsákból kihúzott gondolatra. Megfogalmazzák, hogy miért értenek egyet vagy miért nem értenek egyet azokkal.
Forrás/segédanyag	kétféle színű papírok

Tanulási egység neve	2.6 Előadások, prezentációk értékelése
Tanulási egység célja	Az interaktív előadások és prezentációk értékelésének lehetséges szempontjai
Idő	20 perc
Feladat/Instrukció	A résztvevők megterveznek egy az előadások vagy prezentációk értékeléséhez használható szempontsort. Terveiket bemutatják egymásnak. Ezek után megnézik egy egyetemi prezentációkhoz használt értékelő szempontsort (4. számú melléklet).
Megbeszélés	A megbeszélés során a résztvevők megbeszélik, hogy milyen formában és milyen módszerekkel (értékelő skála, nyílt végű kérdésekre adott válasz, stb.) érdemes egy prezentációt értékelni. Ugyancsak megbeszélik, hogy milyen módosítások után tudnák használni a képző által mutatott szempontsort a saját tanítási helyzetükben.
Forrás/segédanyag	4. számú melléklet: Evaluating pair presentations

Tanulási egység neve	2.7 Előadás a semmiről - A módszereken túl a tartalom fontossága
Tanulási egység célja	Levezetés, egy humoros videó elemzése
Idő	10 perc
Feladat/Instrukció	A képző egy videót mutat a résztvevőknek, melyben az előadó változatos és interaktív módszerekkel tart előadást a semmiről. A videó megtekintése után a résztvevők röviden reflektálnak a videó üzenetére.

Megbeszélés	A rövid megbeszélés során a résztvevők felidézik, hogy a sok változatos módszer mellett mennyire fontos a tartalom egy előadás esetében.
Forrás/segédanyag	laptop, projektor, internet, videó

Tanulási egység neve	2.7 Előadás a semmiről - A módszereken túl a tartalom fontossága
Tanulási egység célja	Levezetés, egy humoros videó elemzése
Idő	10 perc
Feladat/Instrukció	A képző egy videót mutat a résztvevőknek, melyben az előadó változatos és interaktív módszerekkel tart előadást a semmiről. A videó megtekintése után a résztvevők röviden reflektálnak a videó üzenetére.
Megbeszélés	A rövid megbeszélés során a résztvevők felidézik, hogy a sok változatos módszer mellett mennyire fontos a tartalom egy előadás esetében.
Forrás/segédanyag	laptop, projektor, internet, videó

3. Mit viszek el magammal? (jó tanácsok, ötletek megosztása, összszegzés)

Tanulási egység neve	3.1 Jellemző rám?
Tanulási egység célja	Saját gyakorlat elemzése kérdések segítségével. A szükséges változtatások megtervezése
Idő	10 perc
Feladat/Instrukció	A résztvevők egy ötletlista segítségével elgondolkoznak azon, hogy használják-e az említett ötleteket a saját előadásaikban.
Megbeszélés	A megbeszélés során a résztvevők reflektálnak az ötletekre és saját gyakorlatukra.

Forrás/segédanyag	5. számú melléklet: Ötletek előadásokhoz és prezentációkhoz
-------------------	---

Tanulási egység neve	3.2 Galéria – mit viszek el magammal?
Tanulási egység célja	Interaktív technikák összefoglalása, saját gyakorlat elemzése, három olyan ötlet kiválasztása, amit a résztvevők biztosan kipróbálnak saját előadásaikon.
Idő	25 perc
Feladat/Instrukció	A résztvevők végig mennek a 'galérián', vagyis a képző által, a falra felragasztott technikák nevén, és felelevenítik azokat. Utána mindenki
Megbeszélés	A megbeszélés során a résztvevők megbeszélik, hogy mely technikákat használják és fogják használni a jövőben. A tanulási egység végén mindenki elmondja, hogy számára melyik volt a leghasznosabb ötletek, és melyik hármat fogják biztosan kipróbálni.
Forrás/segédanyag	papírok technikák nevével

Tanulási egység neve	3.3 A képzés zárása
Tanulási egység célja	A képzés legfontosabb gondolatainak összefoglalása, visszatekintés a problémákra és aggodalmakra, annak átgondolása, hogy a képzés adott-e segítséget a problémák megoldásához és az aggodalmak eloszlásához.
Idő	10 perc
Feladat/Instrukció	A képző és a résztvevők közösen összegzik a képzés főbb pontjait. A képző előveszi a <i>2.2 Problémák és aggodalmak az előadások és prezentációk megtartásával kapcsolatban</i> pontban megírt post-it papírokat, és a résztvevőkkel együtt megvizsgálják, hogy a képzés segített-e megoldásokat találni a problémákra, és hozzájárult-e az aggodalmak eloszlásához.
Megbeszélés	A megbeszélés során a résztvevők reflektálnak a képzés hasznosságára, adaptálhatóságára, és a képzés szerepére az előadások és prezentációk megtartásával kapcsolatos problémák megoldásában.

Forrás/segédanyag	korábban megírt post-it papírok problémákkal és aggodalmakkal (2.2 Problémák és aggodalmak az előadások és prezentációk megtartásával kapcsolatban)
-------------------	---

Készült „A felsőoktatás hozzáférhetőségének javítása, komplex, fenntartható tanulástámogatási környezet kialakítása, az oktatás innovatív megújítása az ELTE telephelyein” c. projekt keretében (EFOP-3.4.3.-16-2016-00011)

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE